

REPUBLIKA E KOSOVËS
REPUBLIKA KOSOVA - REPUBLIC OF KOSOVA
KOMISIONI I PAVARUR I MEDIAVE
NEZAVISNA KOMISIJA ZA MEDIJE
INDEPENDENT MEDIA COMMISSION

RAPORT MONITORIMI

Mbrojtja e Fëmijëve dhe të Miturve në Ofruesit e Shërbimeve Mediale Audiovizuale

DEPARTAMENTI I MONITORIMIT DHE ANALIZËS

Periudha e monitorimit korrik-shtator 2018

Faqe 1 nga 10

Përmbajtja

Përmbajtja	2
Përkufizimet	3
Qëllimi	4
Hyrje	4
Baza ligjore	4
Ligji nr. 04/1-44 për Komisionin e Pavarur të Mediave	5
Kodi i Etikës për Ofruesit e Shërbimeve Mediale në Republikën e Kosovës.....	5
Rregullorja për Komunikime Komerciale Audio-Vizuele	5
Rregullorja për Mbrojtjen e Fëmijëve dhe të Miturve në Shërbimet Mediale Audio-Vizuele ...	6
Metodologjia	6
3 OSHMA me transmetim tokësor nacional:	7
16 OSHMA me transmetim tokësor lokal/regjional:	7
8 OSHMA–të që operojnë përmes operatorëve të shpërndarjes	7
Gjetjet e identifikuara	8
KTV.....	8
TV VALI.....	8
TV PULS.....	8
TV MIR.....	8
TV PRIZRENI.....	8
SYRI VISION	8
RROKUM TV	8
TRIBUNA CHANNEL.....	8
Përfundim.....	10

Përkufizimet

KPM – Komisioni i Pavarur i Mediave.

DMA – Departamenti i Monitorimit dhe Analizës i KPM-së.

OSHMA – Ofrues i Shërbimit Medial Audiovizuel nënkupton personin fizik ose juridik që ka përgjegjësi redaktuese për përzgjedhjen e përmbajtjes audiovizuale të shërbimit medial dhe përcaktimin e mënyrës së organizimit të tij.

OSH – Operatori i Shërndarjes nënkupton personin juridik i cili shpërndanë shërbime mediale audiovizuale për përdoruesit përmes rrjetit kabllor, IPTV dhe çfarëdo forme tjetër të shpërndarjes jashtë brezit frekuencor radio-difuziv.

Termi “fëmijë” – nënkupton personat që i takojnë moshës deri në 14 vjeç.

Termi “i mitur” – nënkupton personat që i takojnë moshës prej 14 deri 18 vjeç.

Termi “kohë e kufizimit” – është koha në orarin radio/televiziv që ndan periudhën e lejueshme për të shfaqur program radio/televiziv, që ka përmbajtje për të rritur prej periudhës kur nuk është e lejueshme. “Koha e kufizimit” fillon prej orës 24:00 dhe mbaron në orën 05:00. Në shërbimet e parapagimit të cilat nuk janë të mbrojtura me kod, koha e kufizimit është po ashtu prej orës 24:00 deri në ora 05:00.

Termi “dhunë e panevojshme” – nënkupton përdorimin e qëllimshëm të forcës fizike, mekanike apo çfarëdo force tjetër për të dëmtuar, lënduar apo keqtrajtuar.

Termi “frikë” – nënkupton emocionin, shpesh të fuqishëm, që nxitet nga parashikimi për rrezik, të keqe dhe dhimbje, pavarësisht se kërcënimi është real apo imagjinar.

Termi “përmbajtje erotike” – u referohet materialeve programore, që përqendrohen tek dëshira seksuale dhe që paraqesin zona të caktuara erogjene të trupit të njeriut dhe synimin final për akt seksual, por nuk i paraqesin personat në mënyrë të qartë gjatë marrëdhënieve seksuale.

Termi “pornografi” - u referohet materialeve programore, të cilat në mënyrë të qartë dhe të hapur paraqesin organet ose aktin seksual të personave.

Termi “programe me përmbajtje të dëmshme” – u referohet programeve, të cilat ndikojnë negativisht në zhvillimin fizik, mental, dhe moral të fëmijëve, që në mes tjerash përfshijnë përmbajtjet me dhunë fizike, verbale, gjestikulative, emocionale, seksuale ose të përfituara nëpërmjet efekteve speciale, përmbajtjet me skena seksuale përfshirë skenat me shfaqje seksuale si ekzibicionizmi, nudizmi, dhuna seksuale dhe diskriminimi gjinor dhe përmbajtja dhe programi me përmbajtje bixhozi, parashikimin e së ardhmes, leximin e letrave, shërbimeve psikike dhe të ngjashme që nuk janë vërtetuar shkencërisht.

Qëllimi

Qëllimi i monitorimit të përmbajtjes programore të OSHMA-ve ishte vlerësimi i pajtueshmërisë së tyre me aktet nënligjore të KPM-së që kanë të bëjnë me mbrojtjen e fëmijëve dhe të miturve nga përmbajtjet programore, me theks të veçantë Rregulloren për Mbrojtjen e Fëmijëve dhe të Miturve në Shërbimet Mediale Audio-Vizuele.

Hyrje

Në bazë të Ligjit Nr. 04/L-44, KPM-ja licencon transmetuesit publik e privat, përcakton dhe zbaton politikën e transmetimit si dhe rregullon të drejtat, detyrimet si dhe përgjegjësitë e personave fizik dhe juridik të cilët ofrojnë shërbimet mediale audio dhe audiovizuale, përfshirë këtu edhe aspektet që kanë të bëjnë me mbrojtjen e fëmijëve dhe të miturve në shërbimet mediale audiovizuale.

Lidhur me këtë, është realizuar monitorimi i OSHMA-ve me transmetim tokësor dhe OSHMA-ve me karakter gjeneralistik që operojnë përmes OSH-ve për të vlerësuar pajtueshmërinë e tyre me aktet nënligjore të KPM-së, kryesisht pajtueshmërinë me Rregulloren për Mbrojtjen e Fëmijëve dhe të Miturve në Shërbimet Mediale Audio-Vizuele.

Raporti fokusohet në mjetet dhe metodat që aktualisht janë të përcaktuara me rregulloren e KPM-së që të përdoren nga Ofruesit e Shërbimeve Mediale Audiovizuale, për të ndihmuar prindërit të mbrojnë të miturit dhe fëmijët nga përmbajtja që mund të jetë e papërshtatshme ose potencialisht e dëmshme për zhvillimin e tyre ose mirëqenien e përgjithshme të tyre.

Komisioni i Pavarur i Mediave në mënyrë të vazhdueshme ka treguar vëmendje të posaçme për të zbatimin e kësaj rregulloreje nga ana e OSHMA-ve vendore, por edhe atyre ndërkombëtare që barten nëpërmjet operatorve të shpërndarjes.

Prandaj, krahas vlerësimit të zbatueshmërisë së Rregullores për Mbrojtjen e Fëmijëve dhe të Miturve në Shërbimet Mediale Audio-Vizuale, përmes këtij projekti monitorues synohet të krijohet një pasqyrë e qartë e raportit të fëmijëve me përmbajtjet mediale audio-vizuale, respektivisht mbrojtjes së tyre nga përmbajtjet e dëmshme dhe të papërshtatshme.

Baza ligjore

Çështjet që kanë të bëjnë me mbrojtjen e fëmijëve dhe të miturve në shërbimet mediale audiovizuale, janë të parapara në bazë të Ligjit Nr. 04/L-44 për KPM-në dhe aktet tjera nënligjore të KPM-së, përfshirë këtu:

- KKPM-2016/03 Kodi i Etikës për Ofruesit e Shërbimeve Mediale në Republikën e Kosovë
- KPM 2013/01 Rregullorja për Mbrojtjen e Fëmijëve dhe të Miturve në Shërbimet Mediale Audio-Vizuale
- KPM 2017/07 Rregullorja për Komunikimet Komerciale Audio-Vizuale

Ligji nr. 04/l-44 për Komisionin e Pavarur të Mediave

Dispozitat ligjore që kanë të bëjnë me mbrojtjen e fëmijëve dhe të miturve në shërbimet mediale audiovizuale, në Ligjin për KPM-në përcaktohen në nene të caktuara të këtij ligji që kanë të bëjnë me:

- Përmbajtjen e Komunikimeve komerciale audiovizuale, produktet e reklamuar (sipas nenit 27)
- Sponsorizimin e programeve për fëmijë (sipas nenit 31)
- Vendosjen e produkteve (sipas nenit 32)
- Masat e duhura për të siguruar mbrojtjen në përgjithësi të fëmijëve dhe të miturve nga përmbajtjet e dëmshme (sipas nenit 33)

Kodi i Etikës për Ofruesit e Shërbimeve Mediale në Republikën e Kosovës

Dispozitat ligjore që kanë të bëjnë me mbrojtjen e fëmijëve dhe të miturve në shërbimet mediale audiovizuale në Kodin e Etikës përfshijnë çështjet lidhur me:

- Gjuhën e përdorur në përmbajtje programore (sipas nenit 4)
- Prania dhe prezenca e fëmijëve në përmbajtjet programore në përgjithësi, përfshirë këtu çështjet e privatësisë, intervistat me fëmijë, etj. (sipas nenit 9)

Rregullorja për Komunikime Komerciale Audio-Vizuale

Dispozitat ligjore lidhur me mbrojtjen e fëmijëve dhe të miturve në shërbimet mediale audiovizuale në Rregulloren për KKAV kanë të bëjnë kryesisht me:

- Përmbajtjen e Komunikimeve komerciale audiovizuale, produktet dhe shërbimet e reklamuar, si dhe ndikimit të tyre tek fëmijët dhe të miturit (sipas nenit 9 dhe nenit 16);
- Orarin e transmetimit të KKAV-ve dhe teleshoppingut për produkte të caktuara (sipas nenit 10);
- Mënryat e reklamimit (sipas nenit 12) dhe format e reklamimit si sponsorizimi i programeve për fëmijë (sipas nenit 14) dhe vendosja e produkteve (sipas nenit 15);
- Obligimet që kanë të bëjnë me Ofruesit e Shërbimeve Mediale Radio (sipas nenit 24 dhe 25).

Rregullorja për Mbrojtjen e Fëmijëve dhe të Miturve në Shërbimet Mediale Audio-Vizuele

Kjo rregullore në tërësi i është dedikuar mbrojtjes së fëmijëve dhe të miturve nga përmbajtjet e programeve të cilat ndikojnë negativisht në zhvillimin e tyre fizik, mental dhe moral apo të zbulimit të identitetit të tyre, përfshirë edhe përcaktimin e mënyrës së kategorizimit, sinjalizimit dhe kohën e transmetimit të programeve të tilla.

Metodologjia

Me qëllim të arritjes së rezultateve të sakta të këtij projekti monitorues, Departamenti i Monitorimit dhe Analizës ka dizajnuar një metodologji specifike të analizimit të përmbajtjeve programore. Kjo metodologji konsiston në nevojën dhe natyrën e punës dhe rezultatet që priten të nxirren ky projekt. Ekipi monitorues është bazuar në metodën kualitative të hulumtimeve, respektivisht ka zgjedhur observimin si një teknikë të përshtatshme për grumbullimin e informacionit të ri.

Materialet referente bazë në dispozicion kanë qenë legjislacioni i Komisionit të Pavarur të Mediave, repektivisht rregulloret: KKPM-2016/03 Kodi i Etikës për Ofruesit e Shërbimeve Mediale në Republikën e Kosovës, KPM 2013/01 Rregullorja për Mbrojtjen e Fëmijëve dhe të Miturve në Shërbimet Mediale Audio-Vizuele dhe KPM 2017/07 Rregullorja për Komunikimet Komerciale Audio-Vizuele.

Këto rregullore janë zgjedhur për arsye se përbrenda vetes përmbajnë rregulla dhe obligime të rëndësishme për mbrojtjen e fëmijëve dhe të miturve në shërbimet mediale audio vizuale.

Vlerësimi i përmbajtjeve programore është bërë nga zyrtarët monitorues, të cilët kanë vlerësuar dhe analizuar çdo përmbajtje programore për periudhën kohore tre (3) ditore. Periudha e monitorimit është zgjedhur në mënyrë rastësore nga muaji korrik deri në shtator të vitit 2018.

Identifikimi i gjetjeve programore që shkelin legjislacionin e KPM-së është bërë përmes observimit nga ekrani i përmbajtjeve programore dhe vendosja e tyre në raporte individuale për secilën OSHMA.

Mjetet e punës që kanë shfrytëzuar ekipi janë: sistemi i monitorimit Xentaurix¹ i cili ka mundur qasje dhe ruajtje të përmbajtjes programore të subjekteve të këtij monitorimi, për analizim edhe vlerësim.

Mostra e monitorimit përfshinë 27 OSHMA me status të ndryshëm licence dhe përmbajtje programore kryesisht gjeneralistike, të cilat për nga laramania programore janë më të predispozuar të kenë përmbajtje programore të dëmshme për fëmijë dhe të mitur, si:

¹ Xentaurix është një sistem i monitorimit i dizajnuar për nevojat e Departamentit të Monitorimit dhe Analizës të KPM-së, për monitrimin e përmbajtjeve programore të të licencuarve të KPM-së, në formë audio dhe audio vizuale.

3 OSHMA me transmetim tokësor nacional:

1. RTK 1 (nga data 14.07.2018-16.07.2018)
2. KTV (nga data 02, 04, 05.07.2018)
3. RTV 21 (nga data 29-31.07.2018)

16 OSHMA me transmetim tokësor lokal/regjional:

1. TV VALI (nga data 02-04.08.2018)
2. TV PULS (nga data 22-24.08.2018)
3. TV HERC (nga data 9-11.08.2018)
4. TV FESTINA (nga data 9-11.08.2018)
5. TV TEMA (nga data 16-18.08.2018)
6. TV LIRIA (nga data 23-25.08.2018)
7. TV ILIRIA (nga data 16-18.09.2018)
8. TV MOST (nga data 05-07.08.2018)
9. TV MIR (nga data 8-10.07.2018)
10. TV MITROVICA (nga data 09-11.08.2018)
11. TV OPINION (nga data 05-07.07.2018)
12. TV BESA (nga data 26-28.07.2018)
13. TV PRIZRENI (nga data 05-07.07.2018)
14. BALKAN TV (nga data 13,18,19.08.2018)
15. TV DUKAGJINI (nga data 16-18.07.2018)
16. TV SYRI VISION (nga data 22-24.08.2018)

8 OSHMA-të që operojnë përmes operatorëve të shpërndarjes

1. RTK2 (nga data 05-07.07.2018)
2. TV KISS (nga data 12 -14.08.2018)
3. TV KIM (nga data 12-14.08.2018)
4. KLAN KOSOVA (nga data 19.07.2018 – 21.07.2018)
5. RROKUM TV (nga data 01,02, 04.08.2018)
6. TRIBUNA CHANNEL (nga data 26-28.08.2018)
7. TV TE7 (nga data 09–11.09.2018)
8. 1ST CHANNEL (nga data 06–08.09.2018)

Gjetjet e identifikuara

Në bazë të monitorimit, është vërejtur se OSHMA-të gjatë periudhës monitoruese kanë vepruar në pajtueshmëri me Kodin e Etikës për Ofruesit e Shërbimeve Mediale në Republikën e Kosovës dhe Rregulloren për Komunikimet Komerciale Audio-Vizuale, ndërsa, janë vërejtur shkelje sa i përket Rregullores për Mbrojtjen e Fëmijëve dhe të Miturve në Shërbimet Mediale Audiovizuale KPM-2013/01.

Në bazë të monitorimit, në shkelje të Rregullores për Mbrojtjen e Fëmijëve dhe të Miturve në Shërbimet Mediale Audiovizuale KPM-2013/01 janë gjetur 8 OSHMA, prej tyre 6 me transmetim tokësor dhe 2 OSHMA që operojnë përmes Operatorëve të Shpërndarjes:

KTV	në shkelje të nenit 7, paragrafi 1 dhe 2
TV VALI	në shkelje të nenit 3.3, nenit 6.2 dhe nenit 7.1 dhe 2
TV PULS	në shkelje të nenit 6.2 dhe nenit 7.1 dhe 2
TV MIR	në shkelje të nenit 6.3 dhe nenit 7.1
TV PRIZRENI	në shkelje të nenit 3.3 dhe nenit 7.1 dhe 7.2
SYRI VISION	në shkelje të nenit 3.3, nenit 5.2 dhe 3 dhe nenit 6.4
RROKUM TV	në shkelje të nenit 6.4 dhe nenit 7.3
TRIBUNA CHANNEL	në shkelje të nenit 3.3, nenit 5.2 dhe 3 dhe nenit 6.4

Shkeljet më të shpeshta të identifikuara gjatë monitorimit kishin të bëjnë me kufizimet dhe obligimet e përgjithshme të shërbimeve mediale audio-vizuale si: mos paralajmërimi me sinjal akustik apo tekstual para fillimit dhe pas ndërprerjeve të programeve me përmbajtje të dëmshme për fëmijë dhe të mitur, transmetimi i programeve të kategorive të caktuara jashtë kohës së paraparë sipas rregullores, mos përdorimi i simboleve përkatëse vizuale si dhe përdorimi i ngjyrave të shenjave/simboleve përkatëse ndryshe nga ato të përcaktuara në rregullore.

Këto shkelje kanë të bëjnë me dispozitat si në vijim:

Neni 3.3 sipas të cilit përcaktohet se:

“Shërbyesit medial audio-vizuel të cilat transmetojnë radio/TV programe me përmbajtje të dëmshme për fëmijët, obligohen që ato programe t’i paralajmërojnë me sinjal akustik apo tekstual dhe t’i identifikojnë me simbolin përkatës vizual gjatë tërë kohëzgjatjes së tyre, sipas kategorizimit të programeve të përcaktuar me këtë rregullore”.

Neni 5, paragrafët 2 dhe 3, sipas të cilëve përcaktohet se:

“2. Kategoria e dytë përfshin programet që nuk rekomandohen për fëmijët nën moshën 10 vjeçare dhe për të cilat është e domosdoshme prania e prindit ose kujdestarit. Kjo kategori u referohet programeve, që përmbajnë ndonjë skenë dhune ose frike.

Transmetimi i këtyre programeve duhet të paralajmërohet dhe të shoqërohet me shenjë përkatëse”.

“3. Kategoria e tretë përfshin programet, që përmbajnë skena dhune dhe frike, si dhe përmbajtje erotike, të cilat përsëriten relativisht shpesh. Këto përmbajtje të dëmshme programore nuk rekomandohen për fëmijët nën moshën 14 vjeçare. Për programet e kategorisë së tretë prania e prindit, kujdestarit, është e domosdoshme. Transmetimi i këtyre programeve duhet të paralajmërohet dhe të shoqërohet me shenjë përkatëse”.

Neni 6, paragrafët 3 dhe 4, të cilët theksojnë se:

“3. Transmetimi i programeve, që i takojnë kategorisë së tretë, mund të bëhet prej orës 22:00 deri në ora 06:00”.

“4. Transmetimi i programeve, që i takojnë kategorisë së katërt, mund të bëhet prej orës 24:00 deri në orën 05:00. Subjektet transmetuese mund të transmetojnë gjatë kësaj kohe programe me përmbajtje pornografike të cilat duhet të jenë të koduara”.

Neni 7, në tërësi ka të bëjë me shkeljet e gjetura, sipas të cilit:

“1. Subjektet transmetuese do të përdorin piktogramet të paraqitura në Aneksin 1 të kësaj Rregulloreje”.

2. Shenjat e vërejtjes për Kategoritë e përcaktuara me këtë nen janë të detyrueshme për të gjitha programet e përcaktuara në nenin 5”.

3. Para fillimit të programit dhe pas çdo ndërprerjeje të programit bëhet paralajmërim verbal dhe akustik”.

3.1 Para fillimit të programit në TV shfaqet shenja paralajmëruese, e cila është kombinim i vërejtjes tekstuale, verbale, akustike dhe vizuale në kohëzgjatje prej 10 sekondave dhe mbulon të paktën ¼ e pjesës së dukshme të ekranit. Formulimi i vërejtjes së shkruar/tekstuale do të jetë: “Programi në vijim nuk është i përshtatshëm për fëmijë dhe të mitur”.

3.2 Gjatë programit televiziv shfaqet vetëm pjesa vizuale e shenjës në këndin e ekranit, me dimensione minimumi 1/48 dhe maksimumi 1/32”.

3.3 Programet e Kategorisë së katërt nuk duhet të reklamohen para orës 24:00”.

3.4 Skema programore e publikuar në teletekst apo shtyp ditor duhet të reflektojë edhe shenjat vizuale për kategorinë përkatëse të programit”.

Përfundim

Nga të dhënat dhe rezultatet e monitorimit është gjetur se OSHMA-të në përgjithësi i kushtojnë rëndësi respektimit të obligimeve të dala nga Rregullorja KPM-2013/01, përfshirë edhe çështjet që kanë të bëjnë me mbrojtjen e fëmijëve dhe të miturve nga përmbajtjet e dëmshme programore, me përjashtim të disa OSHMA që janë gjetur të kenë dështuar, sa i përket mënyrës së kategorizimit të programeve të caktura, kohën e transmetimit të tyre si dhe përdorimin e shenjave përkatëse për kategori të caktuara programore.

Përkundër gjetjeve të përmendura si më lartë, gjatë transmetimit të programeve OSHMA-të nuk kanë transmetuar përmbajtje programore të cilat mund të kenë ndikime serioze në zhvillimin mental, fizik e moral të të miturve dhe fëmijëve. Megjithatë, KPM ka hasur në disa dështime të OSHMA-ve, ku ato obligohen t'i respektojnë rregullat e përcaktuara sipas Rregullores KPM-2013/01, e që kanë të bëjnë me paralajmërimin, përcaktimin kohor si dhe me kategorizimin e përmbajtjeve së caktuar programore, me qëllim të evitimit të çfarëdo ndikimi negativ të mundshëm te të miturit dhe fëmijët.

KPM rekomandon që të licencuarit e saj:

- Të veprojnë në pajtim me legjislacionin në fuqi, në kuptimin e respektimit dhe ndërmarrjen e masave për mbrojtjen e fëmijëve dhe të miturve nga përmbajtjet e dëmshme programore;
- Të implementojnë standardet vetërregulluese të Kodit Praktik në pajtim me Rregulloren për Mbrojtjen e Fëmijëve dhe të Miturve në Shërbimet Mediale Audiovizuale KPM-2013/01; dhe
- T'i kushtojnë rëndësi mënyrës së kategorizimit të programeve me përmbajtje të dëmshme, kohës së transmetimit të tyre si dhe përdorimin e shenjave dhe piktogrameve të përcaktuara me Rregullore.

KPM mbetet e përkushtuar që të zhvillojë politikat e transmetimit që kanë të bëjnë me masat parandaluese të identifikimit të duhur dhe evitimit të programeve me përmbajtje të dëmshme programore, përfshirë edhe rishikimin e rregulloreve që kanë të bëjnë me këtë fushë. Në pajtim me mandatin ligjor, KPM do të sigurojë që OSHMA-të të trajtojnë me seriozitet rëndësinë e mbrojtjes së fëmijëve dhe të miturve nga përmbajtjet të cilat ndikojnë negativisht në zhvillimin e tyre fizik, mental dhe moral.

nëntor